

Înalta Curte de Casație și Justiție - ÎCCJ

Decizia nr. 18/2020 privind examinarea sesizării formulate de Tribunalul Brăila - Secția penală în Dosarul nr. 1.972/113/2019, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept

În vigoare de la 23 septembrie 2020

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 869 din 23 septembrie 2020. Formă aplicabilă la 25 septembrie 2020.

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT ÎN MATERIE PENALĂ

Dosar nr. 264/1/2020

Completul compus din:

Daniel Grădinaru	- președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului
Iancu Ana Hermina	- judecător la Secția penală
Enescu Dan Andrei	- judecător la Secția penală
Pistol Ștefan	- judecător la Secția penală
Rus Alexandra Iuliana	- judecător la Secția penală
Matei Ionuț Mihai	- judecător la Secția penală
Barbu Elena	- judecător la Secția penală
Marcu Eleni Cristina	- judecător la Secția penală
Alexandrescu Anca Mădălina	- judecător la Secția penală

S-a luat în examinare sesizarea formulată de Tribunalul Brăila - Secția penală în Dosarul nr. 1.972/113/2019, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept de către Înalta Curte de Casație și Justiție:

"Dacă procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal, are sau nu calitatea expres stipulată de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală în care se face referire la «procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția»."

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a fost constituit conform prevederilor art. 476 alin. (6) din Codul de procedură penală și prevederilor art. 36 alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat.

Ședința a fost prezidată de președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, domnul judecător Daniel Grădinaru.

Conform dispozițiilor art. 38 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, la ședința de judecată participă doamna Elena Larisa Pavel, magistrat-asistent în cadrul Secției penale.

Judecător-raportor a fost desemnat, conform art. 476 alin. (7) din Codul de procedură penală, doamna judecător Marcu Eleni Cristina, judecător în cadrul Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de domnul procuror Teodor Manea.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, învederând obiectul Dosarului nr. 264/1/2020 aflat pe rolul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală.

A menționat că în prezenta cauză a fost fixat prim termen de judecată la data de 28 aprilie 2020, când completul, având nevoie de timp pentru a delibera, a stabilit termen de pronunțare la data de 25 mai 2020.

Prin Încheierea din 25 mai 2020 s-a dispus repunerea cauzei pe rol în vederea completării raportului întocmit în cauză, în conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (7) din Codul de procedură penală, prin exprimarea de către judecătorul desemnat raportor și a opiniei cu privire la rezolvarea fondului cauzei.

În continuare, a arătat că la data de 9 iunie 2020 a fost depus raportul întocmit de judecătorul-raportor, în completare, care a fost comunicat părților, la aceeași dată, potrivit dispozițiilor art. 476 alin. (9) din Codul de procedură penală, astfel cum rezultă din dovezile atașate la dosar, filele 21-24, vol. V.

De asemenea a menționat că la data de 18 iunie 2020 Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a înaintat la dosarul cauzei concluzii suplimentare cu privire la problema de drept în discuție, precum și Adresa nr. 1.113/C/1616/III-5/2020, din data de 18 iunie 2020, prin care procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție cu soluționarea unui recurs în interesul legii, având ca obiect "interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală privind reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale, respectiv dacă procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetelor din subordine ori structurilor specializate ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (Direcția Națională Anticorupție, Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism), are sau nu calitatea expres stipulată de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală în care se face referire la «procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția»."

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, constatând că nu sunt cereri sau excepții de formulat, a solicitat domnului procuror Teodor Manea să susțină punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la problema supusă dezbaterii în cauza pendinte.

Reprezentantul Ministerului Public, având cuvântul, a solicitat respingerea sesizării formulate de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila, ca inadmisibilă, nefiind îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

În acest sens, procurorul a arătat că, față de elementul de noutate intervenit, respectiv investirea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu soluționarea recursului în interesul legii privind o problemă de drept ce cuprinde și chestiunea prealabilă ce face obiectul cauzei pendinte, apreciază că nu mai sunt întrunite condițiile de admisibilitate prevăzute de lege.

Deopotrivă, procurorul a apreciat că procedura privind soluționarea unei hotărâri prealabile are caracter subsidiar în raport cu procedura privind soluționarea unui recurs în interesul legii, deși, prin dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală, nu se fac distincții cu privire la momentul la care intervin cele două situații. Însă, cu toate acestea, caracterul subsidiar al procedurii privind soluționarea sesizării instanței supreme cu pronunțarea unei hotărâri prealabile rezultă din textul de lege prevăzut de art. 475 din Codul de procedură penală, iar în acest context, Înalta Curte de Casație și Justiție urmează a se pronunța, în procedura privind soluționarea recursului în interesul legii, drept care prezenta procedură nu mai poate continua.

În susținerea argumentelor sale, reprezentantul Ministerului Public a făcut referire la Decizia nr. 8 din 10 martie 2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, prin care s-a respins, ca inadmisibilă, sesizarea, ca urmare a existenței unui recurs în interesul legii pe rolul instanței supreme.

La interpelarea președintelui Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, dacă membrii completului apreciază necesară formularea de concluzii pe fond de către reprezentantul Ministerului Public, răspunsul acestora a fost unul negativ.

În continuare, președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, a acordat cuvântul membrilor completului, în eventualitatea în care au întrebări de formulat.

La întrebarea formulată de către doamna judecător Anca Mădălina Alexandrescu, dacă a fost identificată practică neunitară, în raport cu sesizarea instanței supreme cu recurs în interesul legii, reprezentantul Ministerului Public a comunicat faptul că sunt mai multe hotărâri identificate de parchet din care rezultă practica neunitară cu privire la problema de drept invocată.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, constatând că nu mai sunt întrebări de formulat din partea membrilor completului, a declarat dezbaterile închise, iar Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a reținut dosarul în pronunțare asupra problemei de drept supuse dezlegării.

ÎNALTA CURTE,

asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea de ședință din data de 3 decembrie 2019, pronunțată în Dosarul nr. 1.972/113/2019, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila, în baza art. 475 și următoarelor din Codul de procedură penală, a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

"Dacă procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal,

are sau nu calitatea expres stipulată de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală în care se face referire la «procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția»."

II. Expunerea succintă a cauzei

Judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila este investit, în ultimul grad de jurisdicție, cu soluționarea sesizării formulate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Cabinet Procuror General privind confirmarea redeschiderii urmăririi penale dispuse prin Ordonanța nr. 2.144/C/2019 din 25.09.2019 în Dosarul nr. 1.002/P/2014 al Parchetului de pe lângă Tribunalul Brăila, petent fiind S.C. D.C. - S.R.L. București, și intimații S.C. V. I. Brăila, prin administrator A.A.T. I.S.P.R.L. și L.C.

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Brăila, la data de 30.09.2019, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a solicitat, în conformitate cu dispozițiile art. 335 alin. (4) din Codul de procedură penală, confirmarea măsurii dispuse prin Ordonanța nr. 2.144/C/2019 privind:

- infirmarea parțială, din oficiu, a Ordonanței nr. 1.002/P/2014 din data de 4.07.2019 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Brăila;

- redeschiderea și reluarea urmăririi penale în dosarul penal înregistrat la Parchetul de pe lângă Tribunalul Brăila sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de înșelăciune, faptă prevăzută de art. 244 alin. (1) din Codul penal, cu referire la art. 256¹ din Codul penal, șantaj, faptă prevăzută de art. 207 din Codul penal, bancrută frauduloasă, faptă prevăzută de art. 241 alin. (1) lit. c) din Codul penal și constituirea unui grup infracțional organizat, faptă prevăzută de art. 367 din Codul penal.

La termenul din data de 18 noiembrie 2019, reprezentantul Ministerului Public a solicitat judecătorului de cameră preliminară sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile prin care să se statueze asupra problemei de drept expuse în preambulul prezentei decizii; prin Încheierea din data de 3 decembrie 2019, aceeași instanță a constatat îndeplinite toate cerințele de admisibilitate prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală și, ca urmare, a dispus sesizarea instanței supreme.

III. Punctul de vedere al judecătorului de cameră preliminară care a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție

Judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila a apreciat că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală, aspect justificat de faptul că sesizarea aparține unui tribunal investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, care a constatat, în cursul judecății, existența unei chestiuni de drept a cărei dezlegare nu a mai fost supusă examenului Înaltei Curți de Casație și Justiție, nestatuându-se asupra ei printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii, și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii aflat în curs de soluționare.

În concret, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila a apreciat că hotărârea care se pronunță în acest caz nu este supusă vreunei căi de atac, aspect care rezultă din dispozițiile art. 335 alin. (4) teza finală din Codul de procedură penală, iar de lămurirea acestei chestiuni de drept depinde soluționarea pe fond a cauzei în care a fost invocată incidența dispozițiilor art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Pe fondul solicitării, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila a reținut că obiectul prezentei cauze are în vedere o soluție dispusă de un procuror din cadrul Tribunalului Brăila.

Ordonanța prin care se dispune măsura de infirmare parțială a soluției care a fost dispusă de procurorul de caz este emisă de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Dispozițiile art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală stipulează că într-un astfel de caz procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția poate, ulterior, să infirme ordonanța și să dispună reluarea urmăririi penale.

S-a constatat că textul legal face referire strict la un procuror ierarhic superior celui care a dispus soluția care se impune a fi infirmată și nu face referire la toți procurorii ierarhici superiori celui care a dispus soluția în discuție.

Raportat la prevederile legale în vigoare ale Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, procurorii ierarhici superiori unui procuror din cadrul tribunalului sunt prim-procurorul parchetului de pe lângă tribunalul din care face parte respectivul procuror, procurorul general al curții de apel superioare ierarhic parchetului de pe lângă tribunalul din care face parte acest procuror și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Astfel, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila a opinat că textul în discuție nu face nicio referire la toți procurorii ierarhici superiori ai procurorului care a dispus măsura vizată de necesitatea infirmării.

Pe de altă parte, s-a susținut că textul de lege nu se referă, în mod expres, la procurorul imediat ierarhic superior celui care a dispus soluția vizată de măsura procesuală a infirmării.

Judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila a făcut referire la dispozițiile art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care prevăd că soluțiile adoptate de procuror pot fi infirmate motivat de către procurorul ierarhic superior, când sunt apreciate ca fiind nelegale sau netemeinice. În mod similar, nici în acest caz nu există o clarificare a noțiunii de procuror ierarhic superior, dacă este cel imediat ierarhic superior sau dacă această noțiune se referă la toți procurorii ierarhici superiori.

Totodată, au fost invocate dispozițiile art. 65 din același act normativ care consacră principiul organizării piramidale a parchetelor naționale, stabilind că:

*"(1) Procurorii din fiecare parchet sunt subordonați conducătorului parchetului respectiv.
(2) Conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție.*

(3) Controlul exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, de procurorul-șef al Direcției de Investigare a Infraținuțiilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel asupra procurorilor din subordine se poate realiza direct sau prin procurori anume desemnați."

În acest caz, s-a constatat că norma legală prevăzută de art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, instituie subordonarea procurorului în raport cu conducătorul parchetului respectiv și doar conducătorul unității de parchet este subordonat mai departe conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție.

Totodată, s-a opinat că această normă legală instituie atributul controlului care poate fi exercitat de către procurorul general al curții de apel sau de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Un ultim argument avut în vedere de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila a fost acela că prin Decizia nr. 27/2015, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală privind dezlegarea de principiu a chestiunii de drept dacă ordonanța procurorului ierarhic superior prin care, în baza art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală, este admisă plângerea părții vătămate și se dispune infirmarea ordonanței procurorului de caz și redeschiderea urmăririi penale este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară potrivit art. 335 alin. (4) din Codul de procedură penală, în situația în care urmărirea penală a fost începută "in rem", și nu "in personam", s-a reținut că este greșită interpretarea conform căreia dispozițiile art. 335 și art. 336 din Codul de procedură penală ar fi două proceduri distincte, fără legătură între ele, atunci când confirmarea de către judecătorul de cameră preliminară este aplicabilă doar în cazul infirmării din oficiu a soluției, nu și în procedura plângerii împotriva soluțiilor de către persoanele interesate.

Prin această hotărâre s-a statuat că redeschiderea urmăririi penale prevăzută de art. 335 din Codul de procedură penală este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, atât în urma infirmării soluției procurorului de către procurorul ierarhic superior în procedura prevăzută de art. 336 și următoarele din Codul de procedură penală, cât și în cazul infirmării dispuse din oficiu, conform procedurii instituite de art. 336 din Codul de procedură penală.

Judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila a reținut că, reglementând instituția plângerii împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală prevăzută de art. 336 din Codul de procedură penală, legiuitorul a statuat la art. 339 din același cod că plângerea se rezolvă, în esență, de către conducătorul fiecărei unități de parchet din care face parte procurorul ale cărui măsuri sau acte sunt atacate, cu excepția procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, caz în care plângerea se rezolvă de către procurorul șef de secție.

Astfel, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila a concluzionat că atât timp cât instituția reluării în cazul redeschiderii urmăririi penale, prevăzută de art. 335 din Codul de procedură penală, și cea a dreptului de a formula plângere împotriva actelor și măsurilor procurorului nu sunt proceduri distincte și au legătură între ele, conform celor statuate de instanța supremă, iar în cazul plângerii împotriva actelor și măsurilor procurorului s-a stipulat, în mod expres, la art. 339 din Codul de procedură penală, că revine competența de soluționare a plângerii, în esență, strict în sarcina conducătorului unității de parchet de pe lângă judecătorie, tribunal sau curte de apel din care face parte acel procuror, cu excepția Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în care competența revine procurorului șef de secție, s-ar putea aprecia că și în cazul prevăzut de art. 335 din Codul de procedură penală, în lipsa unor prevederi exprese, s-ar aplica distincția prevăzută de art. 339 din Codul de procedură penală, pentru stabilirea, în concret, a procurorului ierarhic superior care poate dispune măsura infirmării soluției procurorului de caz,

distincție care exclude, în acest caz, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În opinia judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila, această apreciere, care se referă la un caz strict determinat, ar putea fi considerată ca având caracter de normă specială în raport cu dispozițiile art. 65 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și care se referă la controlul ierarhic exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, de procurorul-șef al Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel asupra procurorilor din subordine, control care se poate realiza în mod direct sau prin procurori anume desemnați.

IV. Punctele de vedere exprimate de către curțile de apel și instanțele judecătorești arondate

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală cu referire la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, s-a solicitat punctul de vedere al instanțelor judecătorești asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

În urma consultării instanțelor de judecată, s-a evidențiat opinia majoritară potrivit căreia procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal, nu are calitatea expres stipulată de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală, în care se face referire la "procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția".

În acest sens au opinat curțile de apel: Bacău, București (Secția I penală), Iași și Târgu Mureș, tribunalele: Bacău, Brașov, București, Călărași, Dolj, Giurgiu, Teleorman și Vaslui și judecătoriile: Giurgiu, Bolintin-Vale, Alexandria, Turnu Măgurele, Zimnicea, Vânju Mare, Iași, Bârlad, Huși și Vaslui.

În argumentarea opiniei exprimate, instanțele mai sus amintite au precizat, în esență, că, în cazul dispozițiilor art. 335 din Codul de procedură penală, în lipsa unor prevederi exprese, s-ar aplica distincția prevăzută de art. 339 din Codul de procedură penală pentru stabilirea, în concret, a procurorului ierarhic superior, care poate dispune măsura infirmării soluției procurorului de caz, distincție care exclude, în acest caz, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

O opinie nuanțată a exprimat Curtea de Apel Oradea, care a apreciat ca fiind inadmisibilă sesizarea formulată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila, întrucât se tinde la a se soluționa o anumită cauză de către completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curți de Casație și Justiție, problema de drept supusă discuției nefiind una interpretabilă.

În fine, alte instanțe au opinat că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal, are calitatea expres stipulată de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală în care se face referire la "procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția".

În acest sens au comunicat puncte de vedere curțile de apel: Brașov, București (Secția a II-a penală), Galați, Pitești, Ploiești și Timișoara, tribunalele: Constanța și Ialomița; judecătoriile: Brăila, Roșiori de Vede și Zărnești.

Răspunsurile curților de apel Cluj, Constanța, Craiova și Suceava, precum și ale tribunalelor Bistrița-Năsăud, Buzău, Cluj, Maramureș, Neamț, Sălaj și Tulcea cuprind doar mențiunea neidentificării, în jurisprudența acestora ori, după caz, a instanțelor din circumscripție, a unor hotărâri relevante pentru problema de drept ce face obiectul sesizării.

V. Opinia specialiștilor consultați

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) raportat la art. 473 alin. (5) din Codul procedură penală, a fost solicitată specialiștilor în drept penal opinia asupra chestiunii de drept supuse examinării.

Catedra de drept din cadrul Facultății de Drept a Universității din București a opinat în sensul că, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție funcționează - în forme absolut inedite la nivelul european - și anumite structuri specializate, înglobate funcțional în cadrul acestui parchet, dar desfășurându-și activitatea ca structuri autonome, iar dispozițiile generale din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, referitoare la modul de stabilire a procurorului ierarhic superior se completează, se specializează sau chiar se înlocuiesc cu alte norme speciale, însă tot de organizare (un exemplu în acest sens ar fi dispozițiile art. 22² din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție, cu modificările și completările ulterioare, sau dispozițiile art. 88¹ alin. (6) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, referitoare la Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție).

O primă concluzie care trebuie reținută privește natura cadrului normativ prin raportare la care se determină conținutul noțiunii de procuror ierarhic superior. În considerarea exclusivității impuse la nivel constituțional [art. 73 alin. (3) lit. 1) din Constituția României, republicată], calitatea de procuror ierarhic superior nu poate fi stabilită decât în condițiile legii, fie în forma actelor emise de legiuitorul primar (legi organice), fie în forma actelor emise de legiuitorul delegat (ordonanțe sau ordonanțe de urgență ale Guvernului).

În acest sens sunt și dispozițiile art. 339 din Codul de procedură penală care, stabilind în concret modul în care operează principiul controlului ierarhic în materia verificării actelor și soluțiilor dispuse de procuror, atunci când detaliază instituția procurorului ierarhic superior prin raportare la diferitele categorii de procurori, autori ai actelor atacate, acceptă existența unei ierarhii diferite a funcțiilor în parchet față de cea stabilită prin normele generale, însă doar dacă aceasta este reglementată prin lege.

Următoarea etapă în lămurirea chestiunii ce face obiectul sesizării privește identificarea criteriilor referitoare la categoria analizată și stabilirea limitelor în care aceasta se manifestă judiciar.

Astfel, s-a arătat că procurorul ierarhic superior este entitatea sau autoritatea individuală prin care se realizează, într-o structură colectivă (Ministerul Public, unitatea de parchet), controlul ierarhic ca principiu director în activitatea procurorilor. Deși iradiază la nivelul întregului Minister Public și operează, în mod natural, în considerarea ierarhiei piramidale a acestei autorități, controlul ierarhic nu se realizează în mod global, întrucât nu privește activitatea parchetelor (ca unități), ci pe cea a procurorilor ca subiecți procesuali individuali cu atribuții judiciare.

Prin urmare, controlul ierarhic se manifestă în activitatea judiciară concretă a procurorilor în mod fracturat (și uneori chiar autonom) în cadrul fiecărei unități de parchet constituite din procurori.

Astfel, prin voința expresă a legii, controlul ierarhic se realizează, la nivel general, prin conducătorii fiecărui parchet.

S-a opinat că în acest sens sunt și dispozițiile art. 65 alin. (1) și (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care stabilesc că "(1) Procurorii din fiecare parchet sunt subordonați conducătorului parchetului respectiv. (2) Conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție".

Neoperând la nivel global, subordonarea pe care o evocă controlul ierarhic în cadrul Ministerului Public nu are caracter administrativ, ci funcțional. Această subordonare nu privește procurorii din parchetele inferioare în raport cu cei din parchetele superioare (potrivit ierarhiei piramidale amintite), ci activitatea judiciară a procurorilor dintr-o anumită unitate de parchet supusă unui control complet, de legalitate și de temeinicie, exercitat de conducătorul acelei unități de parchet.

Cum principiul vizează întreaga activitate din Ministerul Public și subordonarea urmează toate treptele ierarhiei în cadrul acestei autorități, astfel că, în mod natural, conducătorul unui parchet este subordonat, la rândul său, conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție, din treaptă în treaptă, până la procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție care, potrivit art. 72 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, exercită, direct sau prin procurori anume desemnați, controlul asupra tuturor parchetelor.

Așadar, se poate stabili că normele de organizare reglementează vocația instituită prin lege pentru a exercita controlul ierarhic în cadrul Ministerului Public, categoria de "procuror ierarhic superior" fiind o noțiune care derivă din modalitatea concretă de realizare a acestei subordonări și care este circumscrisă, în mod lipsit de echivoc, calității de conducător de parchet sau de unitate specializată de parchet ori de structură de parchet.

Nu în ultimul rând, s-a opinat că lămurirea completă a acestei probleme de drept implică corelarea normelor de organizare evocate anterior cu normele de competență și de procedură propriu-zise, prevăzute în Codul de procedură penală, referitoare la modalitatea de individualizare a procurorului cu funcție de conducere care corespunde, în concret, pe anumite instituții, categoriei de procuror ierarhic superior.

În acest sens, Codul de procedură penală operează cu această categorie juridică în două registre diferite, în ambele cazuri plecând de la sensul stabilit cu titlu preliminar prin normele de organizare.

Astfel, în primul rând, noțiunea de "procuror ierarhic superior" este utilizată de Codul de procedură penală prin indicarea sa expresă, însă la nivel de categorie juridică, în vederea determinării competenței funcționale în rezolvarea anumitor incidente procesuale.

Aceste incidente pot fi comune, reglementate prin dispozițiile părții generale [de exemplu, art. 63 alin. (4) din Codul de procedură penală îl desemnează pe procurorul ierarhic superior comun drept subiectul care poate rezolva un conflict de competență ivit între doi procurori; art. 70 din Codul de procedură penală stabilește că soluționarea cererii de recuzare a procurorului se face în anumite condiții de procurorul ierarhic superior etc.] sau speciale [de exemplu, art. 334 alin. (2) din Codul de procedură penală stabilește că reluarea urmăririi penale ca urmare a încheierii judecătorului de cameră preliminară se dispune de procurorul ierarhic superior prevăzut de lege, iar art. 415 alin.

(3) din Codul de procedură penală prevede că apelul declarat de procuror poate fi retras de procurorul ierarhic superior]. În toate cazurile însă aceste incidente, indiferent de faza sau etapa procesuală în care apar, privesc activitatea judiciară a procurorului, ca subiect procesual oficial, și corespund mecanismului de realizare a controlului ierarhic intern, din cadrul Ministerului Public.

În al doilea registru, Codul de procedură penală se referă la noțiunea de "procuror ierarhic superior" în mod implicit, nu prin indicarea sa expresă, ci prin descrierea reprezentantului Ministerului Public care corespunde, în cazul anumitor forme procedurale specifice de realizare a controlului ierarhic, categoriei juridice de procuror ierarhic superior.

Chiar dacă în aceste cazuri legea de procedură nu indică expres categoria, ci titularul care corespunde acesteia, fără îndoială că suntem în prezența aceluiași subiect individual prin care se manifestă principiul director unic de funcționare a Ministerului Public.

În acest sens s-a arătat că dispozițiile art. 318 alin. (10) din Codul de procedură penală, art. 328 alin. (1) din Codul de procedură penală și art. 339 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală converg în a detalia subiectul procesual oficial care realizează controlul intern de legalitate și temeinicie a unor acte de dispoziție în cazul renunțării la urmărirea penală, emiterii rechizitoriului sau al atacării prin plângere a măsurilor și actelor procurorului.

Acesta este prim-procurorul parchetului sau, după caz, procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel sau procurorul șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru actele efectuate de procurorii din cadrul acestui parchet.

Tot în aceste cazuri legea prevede expres că, dacă actul supus verificării aparține chiar prim-procurorului, procurorului general sau procurorului șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, atunci controlul se realizează prin procurorul ierarhic superior, revenindu-se, așadar, la categoria explicată prin normele de organizare conținute de legea generală, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Astfel, prin aceste dispoziții speciale, Codul de procedură penală completează și detaliază, prin individualizare, dispozițiile generale, stabilind în concret cine corespunde categoriei juridice explicate generic prin normele de organizare.

Caracterul special (și implicit derogatoriu, acolo unde operează) se manifestă, în cazul dispozițiilor prevăzute în Codul de procedură penală, fie prin introducerea expresă a unei categorii suplimentare de procuror ierarhic superior neprevăzute de lege - procurorul șef de secție pentru procurorii din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (și nu direct conducătorul parchetului), fie prin reglementarea posibilității generice ca ierarhia obișnuită, prevăzută de art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, să fie înlocuită cu o ierarhie specială, caz în care, din nou, procurorul ierarhic superior nu mai este conducătorul parchetului, ci procurorul cu funcție de conducere indicat prin legea specială (de exemplu, procurorul-șef al serviciului teritorial sau procurorul-șef al secției în ipoteza unităților teritoriale sau structurilor centrale ale Direcției Naționale Anticorupție, potrivit art. 22² din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție).

Forma actuală, în care legea (atât cea generală, de organizare, cât și cea de procedură propriu-zisă) reglementează modul de manifestare a subordonării ierarhice între procurori, exclude atribuirea conjuncturală a unei competențe substitutive generale pentru orice procuror ierarhic superior, în

special pentru cei aflați în vârful piramidei judiciare, pentru că aceasta ar deschide posibilitatea unor modalități necontrolate de manifestare, străine regulilor recente din materia organizării judiciare.

Dispoziția legală cu caracter general prevăzută de art. 72 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, potrivit căreia "procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție exercită, direct sau prin procurori anume desemnați, controlul asupra tuturor parchetelor", nu poate fi percepută ca instituind o regulă absolută, derogatorie de la toate normele speciale care particularizează modul de realizare, în concret, a controlului ierarhic cu privire la unele acte de dispoziție ale procurorilor.

S-a considerat că această dispoziție evocă autoritatea pe care procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în calitate de conducător al Ministerului Public, o exercită asupra "parchetelor" din subordine și nu reprezintă o formă absolută de legitimare a acestui procuror de a-și asuma discreționar rolul de "procuror ierarhic superior" în orice împrejurare concretă. Controlul asupra "parchetelor" implică alte modalități de operare și alte finalități față de controlul ierarhic obișnuit, care se manifestă, în principal, în activitatea judiciară a procurorilor.

A accepta intervenția nelimitată a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție asupra actelor întocmite de orice procuror din cadrul Ministerului Public înseamnă a-i recunoaște acestuia o atribuție excepțională care îi permite să eludeze, fără nicio limită, modalitatea legală de realizare a controlului ierarhic.

O astfel de modalitate de abordare a subordonării ierarhice în activitatea judiciară a procurorilor pare a fi exclusă de legea actuală de procedură, care întrerupe mecanismul complet de realizare a controlului ierarhic, din treaptă în treaptă, potrivit Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în materia actelor judiciare de dispoziție. În acest sens sunt dispozițiile art. 339 alin. (5) din Codul de procedură penală care exclud posibilitatea atacării ordonanțelor prin care se soluționează plângerile împotriva actelor și măsurilor procurorilor la următorul procuror ierarhic superior, deși, teoretic, controlul ierarhic reglementat la nivel general ar permite evaluarea acestor acte câtă vreme, în mod natural, mai există un procuror ierarhic superior.

Mai mult, raportând aceste dezlegări generale contextului în care s-a ridicat problema de drept analizată, nu poate fi ignorat conținutul lipsit de echivoc al dispozițiilor art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală care permit exercitarea controlului de legalitate a soluției inițiale de clasare, în vederea redeschiderii urmăririi penale, doar de către "procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția", limitând astfel intervenția oricăror alți procurori.

Chiar dacă, potrivit normelor generale sau speciale de organizare, procurorul ierarhic superior celui care a dat soluția are, la rândul său, alți procurori ierarhici superiori, această ierarhie nu legitimează intervenția arbitrară în activitatea judiciară.

Cu referire expresă la dispozițiile art. 72 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, s-a considerat că nici procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu poate infirma ordonanța de clasare emisă de un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal, norma generală de organizare neputând deroga, așa cum s-a arătat, de la normele speciale de competență și de procedură.

Astfel, legitimarea intervenției procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție în cauze concrete ar ridica serioase dubii referitoare la imparțialitatea activității de urmărire, redeschisă ca urmare a dispoziției conducătorului Ministerului Public, fiind greu de înlăturat suspiciunea rezonabilă pentru subiecții particulari implicați în această activitate că finalitatea sa ar putea fi alta decât cea sugerată prin dispoziția de redeschidere a unui procuror cu astfel de autoritate absolută.

În raport cu argumentele invocate s-a apreciat că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal, nu are, în concret, calitatea de "procuror ierarhic superior celui care a dispus soluția" la care se face referire, în mod expres, în cuprinsul dispozițiilor art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Catedra de drept din cadrul Facultății de Drept a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca a opinat în sensul că sintagma "procuror ierarhic superior" se analizează atât din punct de vedere organic, cât și prin prisma accepțiunii sale funcționale. Din punct de vedere organic, noțiunea de "procuror ierarhic superior" este utilizată pentru configurarea structurii piramidale a Ministerului Public. Din punct de vedere funcțional, se ține seama de sfera atribuțiilor concrete care incumbă procurorului ierarhic superior în raport cu normele de competență stabilite de lege.

Pe de altă parte, având în vedere clasificarea doctrinară a normelor de procedură în raport cu obiectul lor (norme de organizare și norme de competență), în mod cert, norma cuprinsă în art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală este o normă de competență. În acest context s-au avut în vedere nu doar competența funcțională, ci și celelalte forme de competență, mai ales competența materială și competența personală a parchetelor.

Astfel, în acest context, nu prezintă relevanță faptul că, din punct de vedere organizatoric, procurorul general este "procurorul ierarhic superior" situat în vârful piramidei Ministerului Public. Ceea ce prezintă importanță este competența procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție de a infirma actele procurorilor integrați în parchetele ierarhic inferioare.

În raport cu normele de competență prevăzute de lege, s-a apreciat că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu are competența de a infirma actele procurorilor din parchetele inferioare, în condițiile în care legea stabilește funcțional, material, personal și teritorial procurorii ierarhic superiori care verifică legalitatea și temeinicia actelor procurorilor aflați în subordine.

Totodată, s-a opinat că există și situații în care, în mod excepțional, valența organică a noțiunii de "procuror ierarhic superior" se întrepătrunde cu cea funcțională, fără a se ajunge la confuziune. În acest sens, legea prevede expres doar două mecanisme prin care procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție poate interveni într-o cauză penală în care urmărirea penală se efectuează în cadrul unei alte unități de parchet, respectiv preluarea cauzelor de la alte parchete (art. 325 din Codul de procedură penală) și trimiterea cauzei la un alt parchet (art. 326 din Codul de procedură penală). Desigur, doar primul mecanism permite o eventuală analiză de legalitate și temeinicie, deci doar acesta prezintă relevanță pentru problema de drept supusă discuției.

De altminteri, problema de drept supusă analizei este generată de norma cuprinsă în art. 72 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările

ulterioare, unde se stipulează că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție exercită, direct sau prin procurori anume desemnați, controlul asupra tuturor parchetelor. Ceea ce se omite însă este faptul că avem de-a face cu o normă de organizare, integrată în secțiunea 1 a capitolului II din titlul III al Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Relevantă în această privință este denumirea marginală a capitolului II: "Organizarea Ministerului Public". De altfel, toate celelalte dispoziții cuprinse în art. 70 - 79 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, conferă procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție doar atribuții organice, de reprezentare și administrative (de pildă, este ordonator principal de credite, emite ordine interne etc.).

Nici Codul de procedură penală, nici legea de organizare judiciară nu oferă o definiție a conceptului de "procuror ierarhic superior". Cu toate acestea, în conținutul celor două acte normative se regăsesc mai multe prevederi care permit identificarea procurorului ierarhic superior în chip previzibil. Cele trei alineate ale art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sunt relevante în această privință pentru că stabilesc, cu claritate, care este relația dintre subordonarea ierarhică și controlul ierarhic exercitate în cadrul Ministerului Public. Astfel, potrivit acestei reglementări, în raport cu subordonarea lor ierarhică, fiecare procuror din cadrul unei unități de parchet este subordonat conducătorului parchetului respectiv. La rândul său, conducătorul parchetului este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior. De cealaltă parte, controlul ierarhic exercitat de procurorii cu funcție de conducere din cadrul parchetelor superioare este reglementat într-un alineat diferit.

În concordanță cu art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în mod previzibil, anumite dispoziții ale Codului de procedură penală precizează expres care este procurorul ierarhic care realizează controlul de legalitate și temeinicie. Astfel, potrivit art. 328 alin. (1) din Codul de procedură penală, rechizitoriul este verificat sub aspectul legalității și temeiniciei de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, iar când a fost întocmit de acesta, verificarea se face de procurorul ierarhic superior. Când a fost întocmit de un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, rechizitoriul este verificat de procurorul-șef de secție, iar când a fost întocmit de acesta, verificarea se face de către procurorul general al acestui parchet. Art. 318 alin. (10) din Codul de procedură penală are același conținut, în ceea ce privește verificarea legalității și temeiniciei ordonanței de renunțare la urmărirea penală.

În același sens sunt și prevederile art. 339 alin. (1)-(3) din Codul de procedură penală, doar că, potrivit art. 339 alin. (1) din Codul de procedură penală, plângerea împotriva măsurilor luate sau a actelor efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta se rezolvă, după caz, de prim-procurorul parchetului, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, de procurorul șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

S-a mai arătat că verificarea legalității și temeiniciei actelor procurorului se realizează de procurorul ierarhic superior fie la plângerea persoanei interesate, fie din oficiu. Acest aspect rezultă din art. 304 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, unde se stabilește că, în cazul verificării efectuate de către procurorul ierarhic superior cu privire la actele procurorului ierarhic inferior, atunci când constată că un act sau o măsură procesuală nu este dată cu respectarea dispozițiilor legale sau este neîntemeiată, o infirmă motivat, din oficiu sau la plângerea persoanei interesate.

Astfel, reluarea, în caz de redeschidere a urmăririi penale, în sensul art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală, poate fi dispusă de procurorul ierarhic superior nu doar din oficiu, ci și ca urmare a admiterii plângerii persoanei interesate. În condițiile în care, așa cum s-a arătat, art. 339 alin. (1) din Codul de procedură penală stabilește neechivoc procurorul ierarhic superior care soluționează plângerile formulate împotriva actelor procurorului, cu siguranță nu se va putea susține că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție are posibilitatea să dispună redeschiderea urmăririi penale în urma admiterii unei plângeri formulate de persoana interesată împotriva soluției de clasare emise de un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal.

Data fiind această precizare, se poate constata că problema de drept a cărei dezlegare se cere se reduce doar la ipoteza în care reluarea urmăririi penale în caz de redeschidere este dispusă ca urmare a controlului exercitat din oficiu de procurorul ierarhic superior, fiind exclusă ipoteza în care redeschiderea se dispune ca urmare a admiterii plângerii persoanei interesate.

Într-o interpretare logică și rațională, prin asemănare, pentru identitate de rațiune și pentru asigurarea simetriei, s-a opinat că nu se poate susține că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție ar putea dispune, din oficiu, reluarea și redeschiderea urmăririi penale într-o cauză în care soluția de clasare a fost dată de procurorul din cadrul parchetului de pe lângă tribunal.

Astfel, opinia exprimată a fost în sensul că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către procurorul din cadrul parchetului de pe lângă tribunal, nu are calitatea expres stipulată de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală, în care se face referire la "procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția".

VI. Examenul jurisprudenței în materie

1. Jurisprudența națională relevantă În materialul transmis de curțile de apel a fost identificată practică relevantă în materie la Curtea de Apel București.

2. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

2.1. Din perspectiva deciziilor obligatorii, menite să asigure unificarea practicii judiciare, a fost identificată Decizia nr. 27 din 29 octombrie 2015, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 919 din 11 decembrie 2015, prin care Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a luat în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel Galați - Secția penală și pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 524/44/2015, astfel cum a fost reformulată, respectiv dacă este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară redeschiderea urmăririi penale ca urmare a infirmării soluției în procedura prevăzută de art. 336 și următoarele din Codul de procedură penală sau dispozițiile art. 335 din Codul de procedură penală se aplică doar în cazul infirmării dispuse din oficiu, dosarul menționat având ca obiect cererea de confirmare a Ordonanței nr. 88/II/2/2015 din 11 iunie 2015 prin care a fost infirmată Ordonanța de clasare nr. 596/P/2014 din 20 aprilie 2015 a Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Galați.

2.2. În ceea ce privește deciziile de speță, documentarea prealabilă soluționării prezentei cauze nu a permis identificarea unor hotărâri judecătorești în care instanța supremă să fi examinat explicit chestiunea de drept ce face obiectul prezentei sesizări.

3. Jurisprudența Curții Constituționale

Decizii relevante pentru problema de drept analizată sunt următoarele: Decizia nr. 456 din 28 iunie 2016, pronunțată de Curtea Constituțională a României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 902 din 9 noiembrie 2016, prin care instanța de contencios constituțional a constatat că "dreptul procurorului ierarhic superior de a infirma ordonanța de clasare, ca urmare a constatării inexistenței împrejurării pe care s-a întemeiat această soluție, conform art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală, constituie o aplicare a dispozițiilor art. 132 alin. (1) din Constituție, ce reglementează desfășurarea activității procurorilor potrivit principiului controlului ierarhic".

De asemenea, în Decizia nr. 175 din 29 martie 2018, pronunțată de Curtea Constituțională a României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 590 din 12 iulie 2018, instanța de contencios constituțional a constatat că "dispozițiile art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 reprezintă transpunerea - în legea privind organizarea judiciară - a prevederilor art. 132 alin. (1) din Constituție, care statuează că procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic.

Dintre aceste trei principii pe care se întemeiază activitatea procurorilor, principiul imparțialității - aplicabil și judecătorilor, prin natura activității de jurisdicție exercitate de către aceștia - decurge, pe de o parte, din apartenența procurorilor la autoritatea judecătorească, iar, pe de altă parte, din rolul Ministerului Public, care este stabilit prin prevederile art. 131 alin. (1) din Constituție, acela de a reprezenta, în activitatea judiciară, interesele generale ale societății și de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Principiul legalității semnifică faptul că procurorii au obligația de a-și îndeplini atribuțiile în conformitate cu dispozițiile legale. Ca o garanție a respectării de către procurori a acestor principii în activitatea lor, Constituția a consacrat și principiul unității de acțiune a procurorilor - în cadrul Ministerului Public - sub forma controlului ierarhic. Astfel, așa cum a statuat Curtea în jurisprudența sa, în virtutea statutului procurorilor consacrat de Constituție, controlul ierarhic în activitatea acestora presupune eo ipso posibilitatea efectuării actelor și lucrărilor din dosarele de urmărire penală chiar de către procurorul ierarhic superior, care controlează activitatea procurorilor din subordinea sa (Decizia nr. 90 din 27 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 148 din 1 martie 2011)".

VII. Jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului

Nu au fost identificate decizii relevante în problema de drept analizată.

VIII. Punctul de vedere exprimat de Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție este în sensul că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție are calitatea de procuror ierarhic superior în raport cu un procuror din cadrul unui parchet de pe lângă tribunal, în accepțiunea dispozițiilor art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală, și, în consecință, poate infirma ordonanța prin care acesta a dispus o soluție de clasare.

În argumentarea acestei opinii s-au avut în vedere dispozițiile art. 64 și art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare,

în aplicarea principiului controlului ierarhic consacrat în art. 132 alin. (1) din Constituția României, prin care legiuitorul a reglementat regulile generale ale controlului ierarhic în cadrul Ministerului Public.

Dispozițiile art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cuprind, în mod explicit, în sfera controlului ierarhic exercitat în cadrul Ministerului Public, infirmarea soluțiilor adoptate de procuror, inclusiv infirmarea soluțiilor de clasare adoptate de procuror la care se referă art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală, cu consecința redeschiderii urmăririi penale.

Dispozițiile art. 65 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, reglementează, tot în mod explicit, modalitățile în care se poate realiza controlul ierarhic exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, de procurorul-șef al Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism și de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel.

În temeiul dispozițiilor art. 65 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, procurorul-șef al Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism și procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel pot exercita direct controlul ierarhic asupra procurorilor din subordine și, în consecință, pot dispune infirmarea soluțiilor adoptate de aceștia, cu excepția cazului în care Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sau Codul de procedură penală prevede reguli speciale privind exercitarea controlului ierarhic, inclusiv exercitarea controlului ierarhic prin infirmarea soluțiilor adoptate de procurori.

În conformitate cu dispozițiile art. 62 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, "Ministerul Public își exercită atribuțiile în temeiul legii și este condus de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție", iar, potrivit dispozițiilor art. 72 din aceeași lege, "procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție exercită, direct sau prin procurori anume desemnați, controlul asupra tuturor parchetelor".

Interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 62 alin. (1), art. 65 alin. (3) și art. 72 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, conduce la concluzia că procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție exercită controlul ierarhic asupra tuturor procurorilor constituiți în parchete în cadrul Ministerului Public și, în consecință, are calitatea de procuror ierarhic superior în raport cu procurorii din cadrul tuturor parchetelor, cu excepția cazurilor în care legiuitorul instituie reguli derogatorii.

Așadar, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție poate dispune infirmarea soluțiilor de clasare adoptate de un procuror din cadrul unui parchet de pe lângă tribunal și redeschiderea urmăririi penale, conform art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală.

În cuprinsul dispozițiilor art. 335 din Codul de procedură penală, în materia redeschiderii urmăririi penale, legiuitorul nu a prevăzut nicio regulă derogatorie privind exercitarea controlului ierarhic, aplicabilă în raporturile dintre procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal.

În consecință, în materia redeschiderii urmăririi penale, sunt incidente regulile generale privind exercitarea controlului ierarhic, reguli generale care permit procurorului general al Parchetului de

pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție să infirme ordonanța prin care un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal a dispus o soluție de clasare și să dispună redeschiderea urmăririi penale, conform art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală.

IX. Punctul de vedere exprimat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost în sensul că sesizarea nu îndeplinește condițiile prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală, fiind astfel inadmisibilă.

În acest sens s-a susținut că întrebarea nu ridică o problemă în abstract, ci este formulată astfel încât se solicită instanței supreme să dezlege pricina, nu o chestiune de drept.

Problema ridicată în sesizare nu este de a se stabili, în abstract, care este sensul noțiunii de procuror ierarhic superior prevăzute de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală, ci, în concret, dacă procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, autorul cererii cu care este investit judecătorul de cameră preliminară, are această calitate în raport cu procurorul de la parchetul de pe lângă tribunal, emitentul actului desființat din cauză.

Or, la mecanismul de unificare a practicii instituit prin art. 475-477¹ din Codul de procedură penală nu se poate recurge pentru ca autorul sesizării să primească chiar soluția pe care trebuie să o pronunțe în cauză, ci pentru a primi o dezlegare cu caracter abstract, de maximă generalitate, similară trăsăturilor normei juridice (dat fiind efectul ei obligatoriu erga omnes), rezolvare pe care autorul sesizării apoi să o transpună, printr-un propriu demers de aplicare, la datele concrete ale cauzei cu care este investit.

Totodată, s-a susținut că întrebarea se referă la înțelesul altei norme decât aceea pe baza căreia judecătorul de cameră preliminară formulează problema de drept în discuție.

Astfel, parchetul a susținut că întrebarea se referă la interpretarea art. 335 din Codul de procedură penală, or, acestui text judecătorul de cameră preliminară îi dă o interpretare proprie, fără echivoc, respectiv consideră că dintre toate persoanele identificate ca având calitatea de procuror ierarhic superior numai unul dintre ei, și anume cel aflat primul în această ierarhie, ar avea abilitarea să îi infirme soluția.

Concluzia o argumentează însă prin raportare la art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, a cărei interpretare o propune, dar fără a solicita vreo dezlegare cu privire la acest din urmă text, la înțelesul lui.

Chiar dacă în stabilirea înțelesului unei norme se poate face trimitere la noțiuni reglementate de alta, când însăși interpretarea acesteia din urmă generează contradicții, atunci ea face obiectul dezlegării, constituind "problema de drept", și nu norma care depinde, în aplicarea ei, de cea considerată neclară.

În speță, ceea ce este, în realitate, supus dezlegării este dacă, în înțelesul art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, procurorul care conduce o unitate de parchet are calitate de procuror ierarhic superior numai față de procurorii din acea unitate sau și față de procurorii din unitățile subordonate. Spre exemplu, dacă prim-procurorul parchetului de pe lângă un tribunal este ierarhic superior numai procurorilor de la acel parchet de pe lângă tribunal sau este ierarhic superior și procurorilor de la parchetele de pe lângă judecătoriile din circumscripția aceluiași tribunal.

Or, instanța supremă nu poate modifica obiectul sesizării, întrucât aceasta ar echivala cu o sesizare din oficiu, incompatibilă cu procedura prevăzută în art. 475-477¹ din Codul de procedură penală.

În analiza aceluiași condiții de admisibilitate, parchetul a arătat că întrebarea nu este generată de o veritabilă problemă de drept, întrucât problema pusă în discuție nu este generată de texte de lege susceptibile de interpretări neclare. Lectura pe care le-o dă judecătorul autor al sesizării dispozițiilor legale este o interpretare proprie, cu caracter de simplă opinie izolată, și, în plus, vădit eronată.

Astfel, autorul sesizării constată (corect, de altfel) că există mai mulți procurori care au calitatea de procuror ierarhic superior unui procuror de la un parchet de pe lângă tribunal, însă apreciază că "art. 335 din Codul de procedură penală face referire strict la un procuror superior ierarhic celui care a dispus soluția care se impune a fi infirmată și nu face referire la toți procurorii ierarhici superiori celui care a dispus soluția", considerând astfel că dintre toate persoanele identificate ca având calitatea de procuror ierarhic superior numai unul dintre ei, și anume cel aflat primul în această ierarhie, ar avea abilitatea să îi infirme soluția.

Un argument în sprijinul acestei opinii pare a fi acela că textul nu face referire la oricare dintre procurori, ci vorbește despre unul singur. Greșeala unei atari lecturi este evidentă, întrucât folosirea de către legiuitor a substantivului la singular și articulat cu articol hotărât este menită să desemneze o categorie (aceea a procurorului ierarhic superior, categorie din care fac parte, în concret, una sau mai multe persoane, după caz) și nu are relevanță numerică, nu este utilizată pentru a desemna un singur procuror având această calitate.

Alt argument în sprijinul acestei interpretări este acela că art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, ar reglementa subordonarea unui procuror numai față de conducătorul unității sau structurii de parchet în cadrul căreia funcționează.

S-a opinat că și această interpretare a art. 65 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, distinct de faptul că este în contradicție cu explicațiile pe care autorul sesizării le dă cu privire la persoanele care au calitatea de procuror ierarhic superior, este vădit eronată și singulară în practica judiciară, în condițiile în care dispozițiile legale în discuție nu au caracter de noutate, iar practica este consolidată.

Examinându-se, la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cauzele în care controlul de legalitate asupra soluțiilor procurorilor a fost exercitat de către conducătorii parchetelor ierarhic superioare celor în care funcționau procurorii de caz, s-a constatat că, atunci când soluțiile au fost infirmate, redeschiderea urmăririi penale fiind supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, dintr-un total de 105 cazuri examinate, într-un singur caz s-a apreciat că acești conducători de parchet nu ar avea posibilitatea să efectueze controlul de legalitate și să infirme soluțiile (cazul prezentat și în speța în care s-a formulat sesizarea, în care judecătorul a făcut, de altfel, și o analiză a celorlalte condiții - privind termenul și temeinicia redeschiderii urmăririi penale); în toate celelalte 104 cazuri infirmarea a fost analizată pe fond, în 100 de cazuri confirmându-se, în 4 cazuri constatându-se că redeschiderea urmăririi penale nu se justifică.

În aceste condiții, s-a opinat că problema ridicată în sesizare este rezultatul unei opinii singulare și eronate. Or, practica instanței supreme este constantă în a aprecia că o atare problemă nu justifică

recurgerea la mecanismul de unificare a practicii prevăzut de art. 471-477¹ din Codul de procedură penală.

X. Dispoziții legale incidente

Codul de procedură penală

Art. 335. - Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale

(1) Dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea, infirmă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale. Dispozițiile art. 317 se aplică în mod corespunzător.

Art. 339. - Plângerea împotriva actelor procurorului

(1) Plângerea împotriva măsurilor luate sau a actelor efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta se rezolvă de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel ori de procurorul șef de secție al parchetului.

(2) În cazul când măsurile și actele sunt ale prim-procurorului, ale procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel, ale procurorului șef de secție al parchetului ori au fost luate sau efectuate pe baza dispozițiilor date de către aceștia, plângerea se rezolvă de procurorul ierarhic superior.

(3) Dispozițiile alin. (1) și (2) se aplică în mod corespunzător atunci când ierarhia funcțiilor într-o structură a parchetului e stabilită prin lege specială.

(...)

(5) Ordonanțele prin care se soluționează plângerile împotriva soluțiilor, actelor sau măsurilor nu mai pot fi atacate cu plângere la procurorul ierarhic superior și se comunică persoanei care a făcut plângerea și celorlalte persoane interesate.

(6) Dispozițiile art. 336-338 se aplică în mod corespunzător, dacă legea nu dispune altfel.

Constituția României

Art. 73. - Categoriile de legi

(3) Prin lege organică se reglementează:

(...)

l) organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi;

Art. 132. - Statutul procurorilor

(1) Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției.

Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare

Art. 62 alin. (2) Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției, în condițiile legii.

Art. 64. -

(1) Dispozițiile procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii din subordine. (...)

(3) Soluțiile adoptate de procuror pot fi infirmate motivat de către procurorul ierarhic superior, când sunt apreciate ca fiind nelegale sau netemeinice. (...)

Art. 65. -

(1) Procurorii din fiecare parchet sunt subordonați conducătorului parchetului respectiv.

(2) Conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție.

(3) Controlul exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, de procurorul-șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel asupra procurorilor din subordine se poate realiza direct sau prin procurori anume desemnați.

Art. 72. -

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție exercită, direct sau prin procurori anume desemnați, controlul asupra tuturor parchetelor.

XI. Opinia judecătorului-raportor

Opinia judecătorului-raportor a fost în sensul că sesizarea formulată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila în Dosarul nr. 1.972/113/2019 este inadmisibilă, nefiind îndeplinite cumulativ condițiile prevăzute de dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea formulată în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorul-raportor și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

Cu privire la condițiile de admisibilitate a sesizării

Potrivit dispozițiilor art. 475 din Codul de procedură penală, dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea o rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.

Din examinarea normei de procedură rezultă că, în prealabil, în cadrul analizei admisibilității sesizării, se impune verificarea a patru condiții, și anume:

- 1) să existe o cauză în curs de judecată;
- 2) cauza să se afle pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului;
- 3) chestiunea de drept invocată să fie indispensabilă soluționării pe fond a cauzei respective;

4) asupra chestiunii de drept Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și aceasta să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

Prin această ultimă condiție de admisibilitate s-a consfințit caracterul subsidiar al hotărârii prealabile față de mecanismul recursului în interesul legii, întrucât recursul în interesul legii are un domeniu de aplicabilitate mai extins, legiuitorul statuând că, în cazul în care există aceeași chestiune de drept invocată, concomitent, prin intermediul ambelor mecanisme de unificare, interpretarea este atribuită completului investit cu soluționarea recursului în interesul legii.

Analizându-se astfel condițiile de admisibilitate a sesizării, se constată că nu este îndeplinită cea din urmă condiție menționată, dat fiind faptul că prin Adresa nr. 1.113/C/1616/III-5/2020 din data de 18 iunie 2020 procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție cu soluționarea unui recurs în interesul legii, având ca obiect "interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală privind reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale, respectiv dacă procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetelor din subordine ori structurilor specializate ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (Direcția Națională Anticorupție, Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism), are sau nu calitatea expres stipulată de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală în care se face referire la «procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția»".

În atare situație se constată că, deși dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală nu disting cu privire la momentul la care intervin cele două mecanisme, cu toate acestea, caracterul subsidiar al procedurii privind soluționarea sesizării instanței supreme cu pronunțarea unei hotărâri prealabile rezultă din textul de lege prevăzut de art. 475 din Codul de procedură penală, iar în acest context Înalta Curte de Casație și Justiție urmează a se pronunța în procedura privind soluționarea recursului în interesul legii.

În consecință, în raport cu argumentele prezentate anterior, se constată că nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile impuse de dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală, pentru admisibilitatea sesizării ce face obiectul prezentei cauze, motiv pentru care, în temeiul dispozițiilor art. 477 din Codul de procedură penală, aceasta va fi respinsă, ca inadmisibilă.

PENTRU ACESTE MOTIVE

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Brăila, în Dosarul nr. 1.972/113/2019, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept.

"Dacă procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetului de pe lângă tribunal, are sau nu calitatea expres stipulată de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală în care se face referire la «procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția»". Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 19 iunie 2020.

<p>PREȘEDINTELE SECȚIEI PENALE A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE judecător DANIEL GRĂDINARU</p>	<p>Magistrat- asistent, Elena Larisa Pavel</p>
--	--